

Gıybet, Nemime, İftira GıYBET, NEMİME, İFTİRA [1] İslam dini; sosyal ilişkilere, ahlâkî davranışlara, kişilik haklarının korunmasına, güven, huzur ve barış ortamını yok edecek, kavga, tartışma ve dargınlıklara sebep olacak davranışlardan kaçınılmasına büyük önem vermiştir. Bu sebeple sosyal ilişkileri zedeleyen, temel hakları ihlal eden ve ahlakî zafiyete sebebiyete veren gıybet, iftira, yalan, nifak, fesat, tecessüs, haset, hiciv ve benzeri söz, fiil ve davranışları yasaklamıştır. GıYBET "Gıybet"; bir insanı gıyabında eleştirmek, çekıştirmek ve hoşlanmayacağı sözler söylemektir. Halk arasında buna "dedi-kodu" da denir. Kişinin bedeni, nesebi, ahlâkı, işi, dini, elbisesi, evi, bineği ve benzeri şeyler dedikodu konusu olabilir.

Gözün şaşılığı, saçların döküklüğü, uzun veya kısa boylu, siyah veya sarı renkte olmak gibi nitelikler hakkında alaylı bir şekilde bahsedilmesi gıybet olur. Peygamberimiz (a.s.) ashabına;

أَتَدْرُونَماَ ‏

‏الْغِيبَةِ "Gıybet nedir bilir misiniz?" diye sormuş, sahabe; .

قَالُوا

اللهُ

وَرَسُولُهُ

أَعْلَمُ "Allah ve Resulü daha iyi bilir" cevabını vermişler, bunun üzerine Peygamberimiz (a.s.); .

قاَلَ

ذِكْرُكَ

أَخَاكَ

بِماَ

يَكْرُهُُ "Kardeşini

onun hoşlanmadığı bir nitelik ile anmandır" diye tarif etmiştir. Kendisine,

قِيلَ

أَفَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ

فِي أَخِي مَا

أَقُولُ "Kardeşimde dediğim nitelik

varsa ne buyursunuz? denilmesi üzerine, قَالَ

إِنْ كاَنَ

فِيهِ مَا

تَقُولُ

فَقَدِ ‏

‏اغْتَبْتَهُ

‏ ‏وَإِنْ لَمْ

يَكُنْ فِيهِ

فَقَدْ ‏

‏بَهَتَّه "Eğer dediğin

sıfat kardeşinde varsa işte o zaman gıybet olur. Yoksa, ona bühtan ve iftira etmiş olursun"

buyurmuştur.”[2] Dolayısıyla gıyabında konuşulan nitelik o kişide yoksa buna gıybet değil " iftira" denir. İftira gıybette daha kötü bir davranıştır. Zira gıybette zikredilen husus

kişide vardır, iftirada ise yoktur. Peygamberimizin eşi Hz. Aişe validemiz anlatıyor: Bir gün Hz. Peygambere; ‏‏قُلْتُلِلنَّبِيِّ‏‏صَلَّىاللهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ‏‏حَسْبُكَمِنْ‏‏صَفِيَّةَ‏‏كَذاَوَكَذاَ‏‏& "Ey Allah’n Elçisi! (Kısa boylu oluşunu kastederek) şöyle şöyle olan Safiye sana yeter dedim. Bunun üzerine bana, فَقاَلَلَقَدْقُلْتِكَلِمَةًلَوْمُزِجَتْبِماَءِالْبَحْرِلَمَزَجَتْهُ‏‏ & "Ey Aişe! Öyle bir söz söyledin ki, eğer o söz denizin suyu ile karışsa her halde onu ifsat eder, tadını ve kokusunu bozardı" buyurdu. قاَلَتْ‏‏وَحَكَيْتُ‏‏لَهُإِنْساَناً & "Bir gün Hz. Peygambere bir insanı, davranışlarını taklit ederek anlattım." Bunun üzerine Allah'ın Elçisi, فَقاَلَماَأُحِبُّأَنِّيحَكَيْتُإِنْساَناًوَأَنَّلِيكَذاَوَكَذاَ: & "Mukabilinde bana dünyayı verseler bile, bir insanı hoşlanmayacağı bir şey ile taklit ve tavsif etmeyi katiyen sevmem” buyurdu.[\[3\]](#) Peygamberimiz (a.s.) bu sözleriyle bize gıybetin uygun olmayan kötü bir davranış olduğunu bildirmektedir. Yüce Allah da Kur'acirc;n'da gıybeti kesin olarak yasaklamaktadır: ياايهاالذينامنوااجتنبواكثيرامنالظنانبعضالظناثمولاتجسسواولا

[illegible]

Elçisi! Hakkımda korkacağın şeyin en tehlikelisi nedir?" dedim.

فَأَخَذَ

بِلِساَنِ

نَفْسِهِ

ثُمَّ قاَلَ :

هذاَق "Mübarek dilini (eliyle) tuttu sonra “İşte

budur” buyurdu. [\[4\]](#) Gıybet; kişi, aile, toplum hatta bir milletin bütün

mensuplarını rencide edebilir. Bu; kişiler, aileler ve toplumlar arasında huzursuzluk, kırınglık hatta kavgaya bile sebebiyet verebilir. Bu sebeple yüce Rabbimiz ve sevgili Peygamberimiz gıybet etmeyi şiddetle yasaklamışlar, büyük günah olduğunu bildirmiştir. Gıybet, müminin "fâsık" ve "sî"ق olmasına sebep olur. Gıybeti yapılan kimse hakkını helal etmedikçe kişi gıybetin günahından kurtulamaz.

Çünkü gıybet etmek kul hakkı yüklenmektir. Kul hakkını ise Allah bağışlamaz. Söylediği söz, yaptığı fiil ve sergilediği davranış ile her türlü günahı ve kötülüğü işleyen, fert ve topluma zararlı olan,

sözgelimi, hırsızlık ve iftira eden, ırz ve namus düşmanlığı yapan bir kimsenin bu ahlak dışı niteliği zararından korunması için bir başkasına söylenenebilir. Bu gıybet

değildir. Peygamberimiz (a.s.)'ın; كل امتي

معافى الا

المجاهرون “Mücahir

(açıktan günah işleyen) kimse hariç bütün ümmetim affa

mahzar olmuştur”[\[5\]](#) "Mücâhir"; kötülüğünü

açığa vuran, Allah’ın örttüğü günahı açan kimsedir.

İbn Battal; "Günahı aleni yapmada Allah, Peygamber ve sâlih müminlerin

haklarını hafife alma vardır" demektedir. [\[6\]](#) Ancak kötülükleri ile topluma zarar

veren kişilerin durumunu açıklarken bir fitneye sebep verilmemesine özen

gösterilmelidir. Gayri meşru sözleri hiç çekinmeksizin yapıp duran

fâsık kimselerin bu çirkin hallerinden korunma konusunda tedbirli olunmalıdır. Bu

tedbir ve çalışmada şahsi bir kin ve garaz öne çıkmamalıdır. Gıybet, söz,

yazı ve fiil ile yani el, kol, göz,ق kaş işaretleri ile de yapılabilir. Gıybetçi,

içindeki kötül düşüncesini işaretlerle dillendirebilir. Gıybet

Edeneق Karşı Takınılacak Tavır Gıybeti yapılan kimse hakkında yapılan gıybeti duymuş ise

ben de onun gıybetini yapayım diyemez. Bu takdirde kendisi de gıybet eden kişinin konumuna

düşmüş, büyük günah işlemiş olur. Öyle ise ne yapması

gerekir? Söz konusu edilen gıybet yanlış bilgidir kaynaklanıyorsa gıybet eden uygun bir

üslup ile durumu anlatabilir. Sabırlı olmak, hiç duymamış gibi davranmak en isabetli

olanıdır. Böyle davranabilen insan yüce Allah'ın şu emrine uymuş olur: و

لا تستوي

الحسنة و لا

السيئة ادفع

بالتي هي احسن

فاذا الذي

بينك و بينه

عداوة كنه ولي

حميمق "İyilik, iyi söz ve davranış ile

kötülük, kötül söz ve davranış bir değildir. Sen

kötülüğü en güzel biçimde sav, bir de bakarsın ki seninle

arasında düşmanlık bulunan kimseق sanki sıcak ve samimi bir dost oluvermiştir." (

Fussilet, 41/34) Gıybeti yapılan kimse gıybet sebebiyle zarara uğramış veya zara uğraması söz konusu ise duruma müdahale edebilir, ilgili mercilere şikayet edebilir, zalimin yüzüne zulmünü söyleyebilir. لا يحب الله الجهر بالسوء من القول الا من ظلم "Allah, zulme uğrayanın dile getirmesi dışında çirkin sözün açıklanması sevmez" (Nisa, 4/148) anlamındaki âyet, bunun delilidir. Ancak gıybeti edilen kimsenin sabretmesi ve sızlanıp şikayet etmesinden daha hayırlıdır. Böyle yapabilirse; و لئن صبرتم لهو خير للصابرين "Eğer sabrederseniz elbette bu sabredenler için daha hayırlıdır." (Nahl, 16/122. bk. Şûra, 42/40) anlamındaki âyetin gereğini yerine getirmiş olur. Yanında gıybet yapılan kimsenin hiçbir şey söylemeden gıybeti dinlemesi âhlâkî bir davranış değildir. Ne yapması gerekir? Müminin aleyhine konuşulmasına, gıybetinin yapılmasına müsaade etmemesi gerekir. Bunu iki şekilde yapabilir: a) Sözlü olarak müdahale eder, bunun doğru olmadığını, gıybet etmenin haram ve büyük günah olduğunu söyer. Bu, müminin iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma görevidir. Kur'an'ın bir çok âyetinde bu husus müminlere görev olarak yüklenmektedir. Yüce Allah, والمؤمنون والمؤمنات بعضهن اولياء بعض يامرون بالمعروف و ينهون عن المنكر "Mümin erkek ve mümin kadınlar birbirlerinin dostlarıdır, iyiliği emreder, kötülükten alıkoyarlar…" (Tevbe, 9/71) Peygamberimiz (a.s.) ise فان لم يستطع فبقلبه و ذلك اضعف الايمان من راى منكم منكرا فليغيره بيده فان لم يستطع فبلسانه "Sizden kim bir kötülüğü görürsü onu eliyle de&ğ;ıstırsın, eliyle de&ğ;ıstirmeye gücü yetmiyorsa onu diliyle de&ğ;ıstırsın, dili ile de&ğ;ıstirmeye gücü yetmiyorsa kalbiyle (fikriyle onu tasvip etmesin, protesto etsin). Bu imanın(ın gerektirdiği amellerin) en zayıf olanıdır" [\[7\]](#) buyurmaktadır. Mümin bu emirlere uyararak bir haramın işlenmesine izin vermemeli, engel olmalıdır. b) Sözlü olarak gıybetin yapılmasına engel olamayacaksa hiç olmazsa yapılan gıybet ortak olmamalı, gıybet sözlerini dinlememeli, gıybet yapılan ortamı terk etmelidir. Bu husus, yukarıdaki hadisın üccedil;üncü şıkında ifade edilen davranışı sergilemektir. Gıybet Etmenin Müeyyidesi Gıybet etmenin âyet ve hadislerde dünyada uygulanacak bir müeyyidesi bildirilmemiştir. Ancak tövbe edilmediği veya affedilmediği takdirde

[illegible]

[illegible]

gerekir. Özellikle ırz ve namus konularında hemen görüş belirtmemek, sonucu itibariyle son derece isabetli bir tutum olur. Nitekim Yüce Allah, يا ايها الذين امنوا ان جاءكم فاسق بنبا فتبينوا ان تصيبوا قوما بجهالة فتصبحوا على ما فعلتم نادمين “Ey iman edenler! Size fâsık birisi bir haber getirirse, bilmeyerek bir topluluğa zarar verip yaptığınıza pişman olmamak için haberin doğruluğunu araştırın" (Hucurat,49/6) buyurmaktadır Yüce Allah, ağızdan çıkan her sözün yazıcı melekleri tarafından kaydedildiğini bildirmektedir: مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلاَّ لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ “İnsan, (iyi veya kötü) her hangi bir söz söylemez ki, yanında (yaptıklarını) gözetleyen (ve tespit eden) hazır bir melek bulunmasın” (Kaf,50/18) İftiranın Müeyyidesi Yüce Allah, Kur'ân'da, namuslu bir erkek ve kadına iftira eden kimsenin cezası bunu dört âdil şahit ile ispat edemeyen müfterîlerin cezalarının seksen sopa vurulması olduğunu ve bunların tanıklıklarının ebedî olarak kabul edilmemesi gerektiğini bildirmektedir (Nur, 24/40). Bu ceza, iftiranın ne kadar büyük günah olduğunu ifade etmektedir. Yüce Allah iffetli insanlara iftira edenlerin dünya ve âhirette lanet ve büyük bir ceza olduğunu bildirmektedir: اِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلاَتِ الْمُؤْمِنَاتِ لُعِنُوا فِى الدُّنْيَا وَاْلاَخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ"İffetli ve (haklarında uydurulan kötü üklerden) habersiz mümin kadınlara zina isnat edenler gerçekten dünya ve âhirette lanetlenmişlerdir ve onlara çok büyük bir azap vardır" (Nur, 24-23) Yüce Allah nur suresinde Peygamberimizin eşi Aişe validemize böyle bir suçu isnat eden ve ileri geri konuşanları kınamakta,

müminlerin böyle bir davranışta bulunmamaları gerektiğini bildirmektedir (Nur, 24/11-20). Mümin, başkasının kusurlarını saymak veya söylemek yerine kendi kusurlarını gözünün önüne getirmelidir, başkalarının yanlışlarını ve kusurlarını söylemek ve anlatmak müminin görevi değildir. Bu günahlar, kalbimizi, aklımızı ve vicdanımızı kirletir, bizi suçlu yapar.

 [DEVAMI İÇİN TIKLA](#)

[\[1\]](#) Bu bölüm Teftiş Kurulu Başkanı Hasan TAŞALTIN tarafından hazırlanmıştır. [\[2\]](#) Müslim, Birr, 70, III, 2001; Ebu Davut, Edep, 40, V, 191-192. [\[3\]](#) Ebu Davut, Edep 40., □□V, 192-193. [\[4\]](#) Tirmizî, Zühd, 60, IV, 607. [\[5\]](#) Buhârî, Ede., 60, VII, 79. [\[6\]](#) Canan, İbrahim, , Kütüb-ü Sitte Terceme ve Şerhi, XII, 124-127, □□Akçağ Yayınları, [\[7\]](#) Müslim, îmân, 78, I, 69; Ebû Dâvûd, Salat, 248, I, 677. [\[8\]](#) Tirmizî, Kıyame, 2, IV, 613. [\[9\]](#) Gazali, İhya-u Ulumu’d-Din, III, .343. Çeviri Ahmet Serdaroğlu, □□Bedir Yayınları, İstanbul,…. [\[10\]](#) Buhari, Edeb 50, VIII, 86; Ebu Davud, Edeb 38, V

[İslam ve Hayat.Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)